

УДК 811.111'42:79

ТОК-ШОУ ЯК СУЧАСНА ДИСКУРСИВНА ПРАКТИКА

У статті окреслено основні наукові підходи до осмислення жанру ток-шоу як комунікативно-дискурсивної практики, його дискурсивні ознаки та формуючі складові, детерміновано структуру та основні конституенти ток-шоу, а також узагальнено існуючі типології теледискурсу у сучасній лінгвістиці.

У дослідженні розглянуто характеристику даного поняття як медійного жанру та складової політичного феномену, що має вплив на аудиторію, розставлено акценти на стратегіях ток-шоу та зазначено його основні формуючі елементи та критерії відбору гостя для участі у ньому, а також проілюстровано спрямованість дій ведучого щодо організації топікальної структури телевізійного шоу та висвітлено критерії, що дають змогу виокремити різні жанрові поняття ток-шоу.

Автор робить висновок, що поняття ток-шоу на даному етапі його теоретичного та практичного дослідження не є сповна окресленим та у найближчі роки ряд науковців різних сфер філологічного знання спрямовуватимуть свої зусилля на його визначення та студіювання.

Ключові слова: ток-шоу, семі-інтситуціональний дискурс, типологія.

Постановка проблеми. Починаючи з 1980-х років ХХ століття формується і набуває поширення жанр ток-шоу (від англ. *talk-show*), що у найбільш загальному вигляді може бути визначений як розмовний жанр і сучасний аналог теледискусії. Саме поняття «ток-шоу» ініціює дискусію, що стосується визначення меж між діалогічною спрямованістю розмовного жанру

«ток» та монологічним характером «шоу», окреслення тонкої грані між публічним та приватним, суспільним та особистим досвідом, міжособистісним та колективним аспектами масової комунікації, кореляцією інформаційного та розважального змісту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ряд науковців (Карбо (1993); Менсон (1993); Ебт та Зеєшольц (1994); Лівінстоун, Лант (1994), Краузе та Герінг (1995), Шеттак (1997, 1999), Мездон (1999), Міттелл (2003)) займаються студіюванням ток-шоу як медіа жанру та складової політичного феномену, що впливає на аудиторію. Дослідники Пріст (1995), Шеттак (1997), Уайт (1992, 2002), Пек (1996) розставляють акценти на комплементарних стратегіях ток-шоу – його сповідальному та терапевтичному фреймінгах, а також питаннях расизму як одного із його важливих аспектів. Вчений Кейс досліджує етнографічну складову театралізованої ролі аудиторії в студії канадського ток-шоу «Шерлі» («Shirley»), а психологи Небі та Хендрікс (2003) акцентують увагу на рецепції ток-шоу слухачами.

Спеціалісти дискурсного та конверсаційного напрямків у вивченні жанрової модифікації ток-шоу (Мінінні (1990); Мінінні та Енніз (1999); Монтгомері (1991); Келсемглія (1995); Хатчбі (1996, 1997); Торнборроу (1997, 2001); Ілі (1998, 1999, 2001); Грегорі-Сайнз (2000а, 2000b); Саймен-Вайндерберген (2000); Майєрс (2001); Хонда (2002); Реме-Мартінес (2003) та ін. описують зазначену дискурсивну практику в аспекті оптимізації взаємодії учасників ток-шоу, реконструкції їх історій та рольових ідентичностей, особливостей індивідуального дейксису, невербальної комунікації, аргументативних функцій питально-відповідальних секвенцій, дискурсивної поведінки чоловіка та жінки тощо.

Отже, актуальність нашої статті визначається зростаючим інтересом лінгвістики до жанру ток-шоу як дискурсу та тієї ролі, яку відіграє телебачення у сучасному суспільстві. Зважаючи на це, **метою** даного дослідження є окреслення жанру ток-шоу як комунікативно-дискурсивної практики, що реалізується у виконанні наступних **завдань**: висвітлити основні дискурсивні

ознаки ток-шоу, детермінувати його структуру та основні конституенти, а також узагальнити існуючі типології зазначеного жанру у сучасній лінгвістиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що російська дослідниця О.Г. Ларіна осмислює дискурс телівізійного ток-шоу в контексті інституціонального дискурсу, що визначається В.Карасиком як різновид спілкування між людьми, які можуть не знати один одного, проте повинні спілкуватися згідно з нормами даного соціуму [1; с. 234]. На думку Ларіної, основними ознаками приналежності ток-шоу до інституціонального дискурсу є учасники, хронотроп, цілі, цінності, стратегії, тематика, жанри (різновиди), прецедентні тексти, дискурсивні формули, сценарність та драматургічність [2, с. 142]. Проте Корнелія Ілі пропонує вважати телевізійне ток-шоу семі-інституціональним дискурсом, в якому поєднуються характерні риси не тільки інституціональної дискурсивної, а й конверсаційної практики, враховуючи конфігурацію дискурсу, цілі, ролі учасників та переключення ролей, контроль над темою та розмовою. Іншим фактором, який також сигніфікує приналежність телевізійного ток-шоу до семі-інституціональної дискурсивної практики, на думку К. Ілі, є фігура ведучого ток-шоу (show host): в залежності від рис характеру, теми, загального фону, учасників та особливостей аудиторії він може розглядатися не тільки як модератор розмови, але як і її учасник [9].

Як жанрова модифікація ток-шоу сходить витоками до інтерактивних радіопрограм, які з'являються в США в 1930 роках і набувають подальшого розвитку в 1960 роки у двох форматах – розмовному (all talk program) та новинному (all news program). Перший досвід адаптації інтерактивного формату на телебаченні належить Ф. Донахью, що пізніше наслідують Опра Вінфрі, Рікі Лейк, Монті Уільямс. На думку П. Берка, передують жанру ток-шоу ряд прототипних соціокультурних практик, а саме: інтелектуальні бесіди постійних членів академії у середньовічній Італії; французький салон XVII століття – напівформальна соціальна подія у приватному приміщенні, де регулярно збиралися чоловіки й жінки високородного походження; англійським еквівалентом зазначених соціальних інститутів – кав'ярня (coffee house), клуб

(club), а також зібрання групи людей для відпочинку, розваг і т. ін. (assembly) [6].

В умовах сьогодення термінологічна одиниця «ток-шоу» вживається на позначення будь-якої «розмовної» телевізійної передачі, наприклад, бесіда за круглим столом або інтерв'ю у студії тощо, при цьому її формуючими елементами виступають:

- предмет обговорення – актуальна проблема, що віддзеркалює життєві реалії та представляє суспільний інтерес;
- цільове призначення – оцінка предмета, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, пошук рішень обговорюваної проблеми;
- метод – організація живого діалогу з співрозмовниками в рамках «синхронної реальності», коли думки, слова, дії народжуються на очах у глядачів.

Ф. Белл і Т. ван Ліувен вважають, що основними критеріями відбору гостя для участі в ток шоу є відповідність його особистості таким критеріям, як новинна (news value), розважальна (entertainment value) й символічна цінності (symbolic value), іншими словами, той чи інший індивід, який досяг успіху і затребуваний у певній сфері людського життя (політичній, економічній, освітній, спортивній, мистецькій, шоу-бізнесі тощо) [5; p. 190]. Кінокритики Р. Дайер та С. Долен акцентують увагу на значущості гостя ток-шоу в аспекті символізації та ілюструє зазначену думку прикладами таких особистостей, як М. Монро – символу жіночої краси, П. Робсона – символу негритянської музики та Дж. Гарланд – секс-символу [8].

Кожен учасник має набір певних соціально-культурних показників, гендерними, віковими та індивідуально-типологічними особливостями, які визначають динаміку його психічної активності й поведінки, проте його мовленнєва діяльність залежить у більшому ступеню від попереднього комунікативного та життєвого досвіду, накопичених знань, мотивів і установок. У першу чергу вони характеризують стан інформаційного обміну та

інформаційної обробки на «вході» у комунікативний акт і на «виході» з нього [4; с. 67-68].

У процесі інтеракції, як зауважує Романов, учасники позиціонують себе рівноправними партнерами по комунікації, а також між ними можуть виникати форми відносин, які включають моделі домінування та підкорення [3]. У першому випадку інтеракція відбувається без істотних розбіжностей і конфліктів з боку учасників, які зацікавлені у підтримці узгодженого діалогу. Дещо відмінного характеру набуває інтеракція у домінантних відносинах, коли учасник, виконуючий у діалозі роль лідера, прагне придушити ініціативу іншого. На певному етапі інтеракції у ток-шоу спрямованість відносин може змінитися з домінування на підкорення, коли експектації партнерів спрямовані на прийняття дій з метою координування діалогічної взаємодії відповідно до глобальної мети або підтримки узгодженої комунікації.

Ряд науковців акцентують увагу на тому, що участь індивідумів у дискурсивній практиці ток-шоу у значній мірі контрибують подальшій позитивізації їх публічного іміджу, при цьому політичні діячі популяризують свій образ в результаті обміну інформацією та висловлення власної думки, селебриті – шляхом саморозкриття в культурній ролі «зірки» [5; р. 189], а знавці певної сфери – внаслідок поширення експертних знань, які корелюють з топікальною спрямованістю, запропонованою інтерв'юера [12, р. 92-132].

Не підлягає сумніву той факт, що фігура ведучого визначає «обличчя» передачі та є ключовим учасником дискусії: він анонсує її тему, здійснює вибір щодо експліцитної та імпліцитної інформації, робить деякі висновки, спрямовує розвиток діалогу, що в кінцевому рахунку сприяє формуванню власного іміджу. Наступні приклади слугують ілюстрацією спрямованості дій ведучого щодо організації топікальної структури телевізійного ток-шоу:

1) окреслення меж тематичного ареалу:

Л. Кінг: *Our guest is Dr. Phil. His old friend, Oprah, had some problems down in South Africa. That is our next topic. Don't go away;*

2) змінення топіки:

Л. КІНГ: *We have one more e-mail; it's from Lori in Saint's John's, Michigan. «Do you ever need advice? If so, where do you go – where do you get advice from?»;*

3) ініціювання теми:

Л. КІНГ: *Dr. Phil will be devoting his show to it tomorrow. What's your reaction to that? It seemed sincere.*

Науковці окреслюють критерії, які уможливають виокремлення різноманітних жанрових форматів жанру ток-шоу, а саме:

- тематичний ареал дискусії (від сучасних політичних до соціальних та морально-етичних проблем);
- категорії учасників в залежності від соціального статусу та ступеню популярності (видатні особистості та пересічні громадяни);
- час трансляції (ранкове, денне та вечірнє шоу);
- організаційні особливості та локаційний компонент (сценічний майданчик та посадкові конфігурації для гостей програми та глядачів);
- етичні міркування (моральна відповідальність продюсерів та ведучих шоу).

Ґрунтуючись на топікальній спрямованості дослідники А. Краузе та Е. Герінг виокремлюють політико-аналітичне, розважальне та соціально-побутове ток-шоу [12]. Окрім дискутованої топіки Д. Карбо враховує другий компонент, диференціюючи особистісно- (personality-type talk show) та проблемно-орієнтоване (issue-type talk show) ток-шоу [7]. Деякі дослідники пропонують типологію, що включає ранкові, денні та вечірні ток-шоу. К. Річардсон і У. Мейнхоф вважають домінуючим критерієм моральні міркування і розподіляють ток-шоу на ті, в яких індивід в значному ступені виявляє готовність пожертвувати власною гідністю згідно вимогам розважальної програми (exploitative talk show) та ті, що не експлікують зазначену ознаку (non-exploitative talk show) [13].

Сулаж акцентує увагу на стрімкому розвитку нових форматів ток-шоу на сучасному етапі розвитку засобів масової інформації та виокремлює ток-шоу

«першого покоління», в яких дискусія актуалізується в публічному просторі (кінець 1980 р.) та частково приватному просторі (ріеліті-шоу початку 1990 р.), а також «другого покоління» з появою наприкінці 1990 років ток-шоу, де домінує сповідальна та конфронтаційна стильові манери [13, р. 319-320].

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок.

Як бачимо, інтерактивний простір ток-шоу є предметом серйозної теоретичної рефлексії, і у найближчі роки вчені різних сфер філологічного знання будуть спрямовувати свої зусилля на глибоке і всебічне студювання жанру ток-шоу як цілісного наукового проекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Карасик – М: Гнозис, 2004. – 390 с.
2. Ларина Е.Г. Лингвопрагматические особенности ток-шоу как жанра телевизионного дискурса (на материале американские телевизионных программ): дис. на соискание ученой степени кан.фил. наук: 10.02.04 “Германские языки” / Елена Ларина, 2004. – 171 с.
3. Романов А. А. Системный анализ регулятивных средств диалогического общения. – М. : ИЯ АН СССР, 1988. – 183 с.
4. Романов А. А., Ходырев А. А. Управленческая риторика / А. Романов, А. Ходырев. – М. : Лилия, 2001. – 216 с.
5. Bell Ph., van Leeuwen Th. The Media Interview: Confession, Contest, Conversation / Ph. Bell, Th.van Leeuwen. – New Delhi: Anmol Publications, 2006. –257 p.
6. Burke P. The Art of Conversation / Peter Burke. – Cambridge: Polity Press, 1993. –178 p.
7. Carbaugh D. 1988 Talking American: cultural discourse of Donahue / Donal Carbaugh. – Norwood: Albex Publishing Corporation. – 206 p.
8. Dolan C., Dyer M. Toward the Evolution of Symbols / C. Dolan, M. Dyer // Genetic Algorithms and Their Applications: Proceedings of the Second

International Conference on Genetic Algorithms / ed. J. Gredenstette . – Hillsdale: Lawrence Erlbaum Association. –1987. – P. 123-131.

9. Ilie C. Semi-institutional discourse” The case of talk shows / Cornelia Ilie // Journal of Pragmatics / Editor Jonathan Culpeper. – USA: Elsevier Science . – 2001. – Volum 33. – P. 209–254.
10. Keyes D. The imaginary community of the *live* studio audience of television // Studies in Popular Culture . –1999. – Volume 21. –№ 3 . –P. 65–78
11. Krause A., Goering E. 1995 Local talk in the global village: An intercultural comparison of American and German talk shows / A. Krause, E. Goering // Journal of Popular Culture. – Volume 29. – № 2. – P. 189–207
12. Livingstone S., Lunt P. Talk on television: audience participation *and* public debate / S. Livingstone, P. Lunt . – London: Routledge, 1994 . –201 p.
13. Richardson K., Meinhof U. Words in common? Television discourses in a changing Europe / K. Richardson, U. Meinhopf. – London, New York : Routledge, 1999. –208 p.
14. Soulages J.-C. Images de citoyens ou paroles de consommateurs: le talk-show un genre télévisuel postmoderne / Jean-Claude Soulages // French Cultural Studies. –2002. – Volume 13. – № 39 . – P. 319–338

Човганюк М. Ток-шоу как современная дискурсивная практика. В статье рассматриваются основные научные подходы в осмыслении жанра ток-шоу как коммуникативно-дискурсивной практики, его дискурсивные признаки и формирующие составные, детерминируются структура и основные конститuentы ток-шоу, а также обобщаются существующие типологии теледискурса в современной лингвистике.

В исследовании рассмотрена характеристика данного понятия как медийного жанра и составляющей политического феномена, который влияет на аудиторию, расставлены акценты на стратегиях ток-шоу и указано его основные формирующие элементы и критерии отбора гостя для участия в нем, а также проиллюстрировано направленность действий ведущего на

организацию тематической структуры телевизионного шоу и освещены критерии, позволяющие выделить различные жанровые понятия ток-шоу.

Автор делает вывод, что понятие ток-шоу на данном этапе его теоретического и практического исследования не является вполне очерченным и в ближайшие годы ряд ученых разных сфер филологического знания направят свои усилия на его определение и изучение.

Ключевые слова: ток-шоу, семи-институциональный дискурс, типология.

Chovhanyuck M. Talk show as contemporary discursive practice. The article gives a broad outline of scientific approaches to the studies of the genre of talk show as communicative-discursive practice, its discursive characteristics and forming constituents, determines the structure and key constituents of talk show as well as highlights the existing typologies of television discourse in modern linguistics.

The research examines the characteristics of the talk show as media genre and a part of the political phenomenon that has an impact on the audience, gives emphasis on the talk show strategies and describes its basic forming elements and selection criteria of the guest who is going to participate in it, illustrates the orientation of the host as for the organization of the TV show topical structure and highlights the criteria that make it possible to distinguish different genres of talk show.

The author concludes that the concept of talk show is not fully outlined at this stage of its theoretical and practical studies and in the coming years, a great number of scientists of various fields of philological knowledge will go on studying it.

Key words: talk show, semi-institutional discourse, typology.